

Soupis sbírky rukopisů bývalého Františkova muzea v Brně

/ Václav Bartůšek /

Sbírka rukopisů bývalého Františkova muzea v Brně tvoří archivní fond G 11. Patří mezi tři klíčové rukopisné fondy (G 10, G 11 a G 12) Moravského zemského archivu v Brně (MZA). Její první exempláře lze datovat na přelom 18. a 19. století. Souvisejí s působením Moravské hospodářské společnosti. K jejímu největšímu růstu došlo až se vznikem Františkova muzea v roce 1818. To bylo vlastně předchůdcem dnešního Moravského muzea v Brně. Tato instituce po celé 19. století získávala rukopisy z darů a pozůstalostí vynikajících moravských osobností – učenců, historiků, sběratelů a i šlechty. V řadách dárců můžeme najít topografa Františka Josefa Schwoye, Josefa Valentina Zlobického, profesora češtiny na univerzitě ve Vídni nebo hraběte Bedřicha Sylva-Taroucca, v jehož pozůstalosti se nacházela i velká část rukopisů, největšího moravského sběratele z přelomu 18. a 19. století Jana Petra Cerroniho. Poslední velkou akvizicí byla v devadesátých letech 19. století sbírka rukopisů brněnského starosty a historika rytíře Christiana d'Elverta. O rozvoj muzea se velmi pečlivě starali také jeho kustodí, zejména Albín Heinrich, Mořic Trapp a poslední knihovník a autor prvního katalogu rukopisů Vilém Schram. V době předání sbírky rukopisů do MZA v roce 1900 měla celkem 987 rukopisů, k nimž přibyly pak již jen dva další. Sbírkou byla předána do archivu výměnou za numizmatickou sbírkou. Počet rukopisů se však později ještě několikrát změnil, kvůli delimitacím, zejména za 2. světové války.

O vydání katalogu Františkova muzea se uvažovalo již od osmdesátých let 20. století. Pokud se jednalo o středověké rukopisy fondu G 11, došlo k jejich zpřístupnění ve 2. svazku Průvodce po rukopisných fondech ČR¹ a v pak i ve studii s. Petra, která se týkala všech středověkých rukopisů v MZA.² V letech 2001–2006 prováděly na základě pokynů editorů textu

1 Rukopisné fondy archivů v České republice. K tisku připravili Brodský P., Hradilová M., Petr S., Tošnerová M. Praha 1999, s. 59 – 65.

2 Petr, S., Středověké literární rukopisy v Moravském zemském archivu v Brně. Časopis Maticе moravské 119, 2000, s. 107 – 176.

technické práce L. Kurhanová a zejména Anna Kernbach-Smékalová. Rozhodujícím momentem, který umožnil dokončení a vydání katalogu, bylo přidělení grantového projektu Grantové agentury ČR v roce 2007, jehož hlavním řešitelem se stal Stanislav Petr a spoluřešitelkou Irena Zachová.

Vlastní kniha obsahuje po krátkém úvodu Ivana Hlaváčka, předsedy Komise pro studium a soupis rukopisů, na s. VII–LXXX také úvod editorů *Sbírka rukopisů bývalého Františkova muzea – fondu G11 Moravského zemského archivu v Brně*. Potom následuje oddíl *Katalog rukopisů* věnovaný vlastnímu popisu a katalogizaci dokumentů ze sbírek Františkova muzea (s. 1–464). *Sbírka rukopisů bývalého Františkova muzea* je příkladem sbírkového fondu, který vznikl během 19. století. Převážná většina dokumentů je novověkých (17.–19. století), avšak ve sbírce se objevilo také 30 středověkých rukopisů a 43 raněnovověkých rukopisů z 16. století. Nejdůležitějších mezi středověkými rukopisy je 7 chorálních liturgických rukopisů pocházejících z klášterů na Moravě zrušených za Josefa II. *Sbírka rukopisného fondu G 11* poskytuje množství pramenných informací pro církevní dějiny, osudy klášterů a církevních řádů, dějiny práva, vojenství, ale i pro hospodářské dějiny a částečně i pro přírodní vědy. Bude proto možná vhodné povšimnout si tu některých zajímavých archiválií zde obsažených i jejich vypořádací hodnoty pro historické bádání. Mezi středověkými rukopisy se nachází 7 vynikajících liturgických rukopisů, které pocházejí z moravských klášterů zrušených většinou za císaře Josefa II. Jádru svírky však spočívá v dokumentech (jejich originálech i opisech) z doby raného novověku i období po něm (zhruba až do 1. poloviny 19. století), které je možné využít nejrůznějšími způsoby interpretace jak pro celostátní (někdy i celoevropské) bádání, tak i při zpracovávání studií regionálního významu vůbec. Dále následuje *Obrazová příloha* s barevnými fotografiemi. Je jich celkem 57. Týkají se dějin sbírek, které byly v 19. století chovány v areálu dnešního Dřevnického paláce v Brně, kde v současné době sídlí Moravské zemské muzeum. Nalezneme zde fotografie Christiana d'Elverta, Albína Heinricha, Mořice Trappa a Viléma Schrána. Především jsou však prezentovány ukázky ze středověkých i novověkých rukopisů a dokonce i některé filigrány z nich.

Rozsáhlý je aparát rejstříků a seznamů. Nejprve je uvedena *Konkordance signatur* (s. 499–554), dále následuje *Rejstřík chronologický* (s. 555–567), *Rejstřík datovaných rukopisů* (s. 558–560), *Rejstřík lokalizovaných rukopisů* (s. 561), *Rejstřík provenienční* (s. 562–566), *Rejstřík jazykový* (s. 567–569), z něhož vyplývá, že nejvíce dokumentů je psáno německy nebo latinsky. *Rejstřík*

tisků (s. 570), kterých ve sbírce není mnoho. Dále pak jsou připojeny *Rejstřík písemností archivní povahy* (s. 571 a 572), *Rejstřík oborový* (s. 573–574), kde je nejvíce zastoupena historie, právo a biografické slovníky nebo topografii, ale můžeme zde nalézt matematiku, geometrii a chronologii, přírodovědu nebo i lékařství a lékárnictví i zvěrolékařství. Stručný je paleografický rejstřík (s. 575) naopak *Rejstřík písařů* (s. 576–580) je rozsáhlejší. Dále následují dva kratší rejstříky – *Rejstřík iluminovaných rukopisů* (s. 581) a *Rejstřík notovaných rukopisů*, jichž je zde pouze několik (na s. 582), *Rejstřík vazeb* (s. 583), *Rejstřík deperdit* a *Seznam delimitovaných rukopisů* (společně na s. 584), *Rejstřík sekvencí* (s. 585 a 586), *Rejstřík hymnů* (s. 587 a 588), *Rejstřík incipitů* (s. 589–598), z nichž je nejvíce v latině. Nejrozsáhlejší je *Rejstřík jmenný* (s. 598–655). Podchycuje osobní a místní jména uvedená ve vlastním katalogu rukopisů. Odkazuje na pořadová čísla katalogu a zároveň i na některá hesla věcného rejstříku. Poměrně rozsáhlý *Rejstřík věcný* (s. 656–678) uvádí věcná hesla z vlastního katalogu rukopisů. Odkazuje na pořadová čísla katalogu a současně také na některá hesla osobního a místního rejstříku. Knihu uzavírá seznam použitých zkratk, seznam obrazových příloh, resumé a obsah (s. 687).

Na zde předloženém vydání knihy *Soupis sbírky rukopisů bývalého Františkova muzea v Brně*, nyní ve vlastnictví MZA v Brně, fascinuje současného uživatele díla zejména akribie jeho veškerého bohatě rozvětveného doprovodného aparátu, která odkazuje badatele i na původní katalogy u sbírky chované a pomáhá mnohým v orientaci v něm a tak umožňuje další velké možnosti pro výzkum. V budoucnu pak bude jistě právě kvůli této práci možno prameny nashromážděné v této sbírce daleko lépe využívat, než tomu bylo doposud. Můžeme si proto mravenčí práce, kterou autoři do přípravných prací tohoto díla pro zveřejnění vložili hluboce vážit.

Zachová, Irena – Petr, Stanislav: Soupis sbírky rukopisů bývalého Františkova muzea v Brně. Studie o rukopisech, monographia, Sv. XIV. Masarykův ústav a Archiv Akademie věd České republiky, v.v.i., Praha 2010, XCIV + 768 s.